

"Kelâmullah İsm-i Âzamdandır, Arş-ı Âzamdandır, Rububiyetin tecellî-i âzamından nüzul edip, ezeli ebede raptedecek, ferşi Arşa bağlayacak bir vüs'at ve ulviyet içinde, bütün kuvvetiyle..." bu ulvî vasıfları ve arkasındaki Farisi ibareyi açar mısınız?

"On Dokuzuncu Söz'ün On Dördüncü Reşhası'nda bir nebze tarif edilen o kelâmullah İsm-i Âzam'dan, Arş-ı Âzam'dan, Rububiyetin tecellî-i âzamından nüzul edip, ezeli ebede raptedecek, ferşi Arşa bağlayacak bir vüs'at ve ulviyet içinde, bütün kuvvetiyle ve âyâtının bütün kat'iyetiyle, mükerreren *Lâ ilâhe illâ Hû* der, bütün kâinatı işhad eder ve şehadet ettirir. Evet, *Lâ ilâhe illâ Hû beraber mîzened âlem.*"(1)

Üstat Hazretleri mahlukat için **"kelimat-ı kudret"** tabirini kullanır. Her mahluk bir kudret kelimesidir; yaratılması ancak Allah'a mahsustur.

Ancak, bu kudret kelimeleri arasında büyük farklar da vardır. Bir çiçek de kudret kelimesidir, bir yıldız da... Bir arı da kudret kelimesidir bir insan da...

Kudret sıfatından gelen bu mahluklar arasındaki farklılık, kelimeler sıfatından gelen ilâhî kelimelerde de görülür. Belagatin gereği olarak, her asra o asrın gereğine göre hitap edilmiştir. Yirmi Beşinci Söz'de **"Kur'ân, İsm-i Âzam'dan ve her ismin âzamlık mertebelerinden gelmiştir."** buyruluyor.

İsm-i Âzam bütün esmânın mânalarını ihtiva ettiği gibi, Kur'ân da bütün geçmiş kitapların ve suhurların verdiği dersleri tamamıyla vermektedir. Ve Kur'ân, **Mütekellim** isminin âzamlık mertebelerinden geldiği için diğer bütün kelimelerden üstündür.

Arş-ı Âzam; ilâhî emirlerin meleklerle ilk tebliğ edildiği makam olarak tarif ediliyor. Madde alemi kürside son buluyor, arş ise kürsinin çok fevkinde. Üstadımızın **"Kalb de bir arştır"** ifadesinin ışığında şunu söyleyebiliriz: **Arşın kürsiyi kuşatması, insanın manevî kalbinin bedeni kuşatması gibidir; maddi bir ihata söz konusu değildir.**

Ve arş, emir âleminin merkezidir.

Arş-ı Âzam'dan gelme özelliği, bütün İlâhî kelimeler için de söz konusudur. Ancak, arz ettiğimiz gibi aralarında büyük farklar da vardır. Bu gerçeği Üstat Hazretlerinin Kur'an tarifinde geçen şu ifadeleri çok açık olarak ortaya koyar:

“Amma sair kelimât-ı İlâhiye ise, bir kısmı has bir itibar ile ve cüz'î bir ünvan ve hususî bir ismin cüz'î tecellîsiyle ve has bir rububiyetle ve mahsus bir saltanatla ve hususî bir rahmetle zahir olan kelâmdır.”

“Rubûbiyetin tecellî-i âzamı”, ifadesi hem Kur'ân'ın sair İlâhî kelimelerden üstünlüğünü, hem de Peygamber Efendimizin (asm.) diğer bütün peygamberlerden daha ileri olduğunu ifade eder.

Rububiyet, terbiye etmek demektir. Cenab-ı Hak, çiçekleri, meyveleri güneşle, suyla, baharla terbiye ettiği gibi, kalbleri ve ruhları da vahiyle ve ilhamla terbiye eder.

Bu noktada Kur'ân'ın misli yoktur. Onun terbiye ettiği en ulvî meyve, bizzat Peygamber Efendimiz (asm.), sonra sahabe-i kiram Hazretleri, evliya ve asfiya ve bütün müminlerdir.

Bu noktada Üstat Hazretlerinden çok önemli iki nakil yapmak isterim:

“Hem İsm-i Âzama mazhar olan Resul-ü Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın bir âyette mazhar olduğu feyz-i İlâhî, belki bir peygamberin umum feyzi kadar olabilir.” (2)

Kur'ân'ın en birinci muhatabı olan Allah Resulünün (asm.) **“bir ayetten aldığı feyz”**in, bir peygamberin bütün ömrü boyunca aldığı feyz kadar olabilmesi, hem Kur'ân'ın rububiyet noktasındaki azametini, hem de Peygamber Efendimizin (asm.) ona muhatap olma noktasındaki ulvî derecesini birlikte ders veriyor.

İkinci vecize:

“Kur'an-ı Kerim bütün insanlara rahmettir. Çünkü herbir insanın şu hakikî âlemden kendisine mahsus hayalî bir âlemi olduğu gibi, herkes kendi meşrebine göre Kur'an'dan fehm ve iktibas ettiği (hâfızasında) kendisine has bir Kur'an vardır ki, onun ruhunu terbiye, kalbini tedavi eder.”(3)

Demek oluyor ki, her mümin Kur'ân'ın talebesi olmakla birlikte, ondan edineceği bilgi ve feyz o hakiki güneşten kendi aynasına akseden hayali güneşin ışığına göredir.

Yukarıda geçen Farisî ibarenin meali: Âlem hep beraber **“Lâ ilâhe illâ hu”** (O'ndan başka ilâh yoktur) diyor.

Dipnotlar:

(1) bk. [Sözler, Yirmi İkinci söz, İkinci Makam.](#)

(2) bk. [age., Yirmi Dördüncü Söz, Üçüncü Dal.](#)

(3) bk. [Mesnevî-i Nuriye, Zeylû'l-Habbe.](#)